

Így történt - Ellenpontok

Tóth Károly Antal és Tóth Ilona

Harminc év telt el azóta, hogy 1982 elején ez az erdélyi magyar szamizdat megszületett. Egy esztendőn belül nyolc száma jelent meg Nagyváradon, s bár a román állambiztonsági szervek (a szekuritáte, erdélyi „becenevén”: a szeku) november 7-i lecsapása után még egy számát átcsempészett anyagokból kinyomtattak Magyarországon, a szerkesztőség már ezt megelőzően a folyóirat beszüntetése mellett döntött.

Az alábbiakban a feleségem, Ilona, és a magam emlékezetére, valamint az Ellenpontok teljes anyagát tartalmazó kötet (*ELLENPONTOK*, Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 2000) tartalmára alapozva összefoglalom e kiadvány megalapításának, szerkesztésének és megszüntetésének eseményeit. Ebben arra a magnószalagra rögzített beszélgetésre is támaszkodom, amit a folyóirat hajdani szerkesztőségi tagjai, vagyis Ara-Kovács Attila, Szöcs Géza, Tóth Ilona (a feleségem) és a magam részvételével 1986 szeptemberében budapesti lakásunkon folytattunk (*Budapesti beszélgetés 1986*). Akkor – immár négy esztendő távolából – megpróbáltuk visszapergetni és tisztázni a tényeket.

A kezdetekről

Február eleje lehetett. Egy este hazafelé igyekeztünk a feleségemmel, Ilonával. Ara-Kovács Attila elkísért bennünket. A utcánk elején megállított minket egy kis parknál, ahol emberek nem jártak, hogy halló fülektől lehetőleg távol valami fontosat közöljön velünk. Elmondta, hogy régebről dédelgetett terveinek megfelelően egy földalatti lapot akar indítani Ellenpontok címmel. A dolgról már beszélt Szöcs Gézával és Molnár János református lelkésszel. Mindketten aktív támogatást ígértek. Szeretné – mondta –, ha én is részt vennék benne.

Akkor azt válaszoltam, hogy pillanatnyilag más elképzeléseim vannak a magam társadalmi cselekvéséről. Úgy érzem, problémáink felvetésére még nem merítettem ki a legális utak minden lehetőségét.

A valóság az, hogy érvelésem csak félig volt igaz. Húzódozásom fő okát személyes ellentéteink képezték. Úgy véltem, egy bizonytalan, állandóan ingadozó kapcsolatra ilyen komoly kérdésben nem lehet szövetséget építeni.

A dolgot végül is az döntötte el, hogy Ilona, a feleségem a szamizdat gondolatát hasznosnak találta, és úgy vélte, ennek érdekében érdemes félretenni a személyes ellenérzéseket. Egyelőre még latolgattam a dolgot, de Ara-Kovács kérésére odaadtam neki egy három évvel korábbi írásomat (*A társadalmi cselekvés kommunikációs nehézségei a mai Romániában*), amit eredetileg egy nyugati kiadványnak szántam.

Szöcs Géza, akit akkor még kevéssé ismertem, az Ady-kör meghívására rövidesen Nagyváradra jött. Nagy társaság gyűlt össze, de bizalmas beszélgetésre a sok ember miatt nem volt mód. Már nem is emlékszem, hogy végül mikor beszélünk először Szöccsel az Ellenpontokról, de akkor már „benn” voltam.

Az első szám 1982 márciusában jelent meg, noha a címlapon 1981. december szerepel. Ara-Kovács azzal indokolta az antedatálást, hogy az a szeku megtévesztését szolgálta.

Az első oldalon – minden későbbi számban is – megtalálható néhány soros önjellemezés szerint az Ellenpontok „Célja a kelet-közép-európai emberi jogfosztottság – s ezen belül az erdélyi magyarság politikai, gazdasági, kulturális elnyomásának – ismertetése.”

Ara-Kovács Attila *Meggyőződéseink* című rövid beköszöntőjében leszögezte: „E lap megindítása mindenekelőtt annak az erkölcsi felháborodásnak az eredménye, amely türelmének határaitra ébredt. Szeretnénk közösségi önmagunkkal azonosak maradni egy olyan társadalomban, mely munkanélkülivé tette az emberi szolidaritást. S e lap célkitűzéseiben szeretnénk azonosságra törekedni mindazokkal, akik olyan társadalmat kívánnak, melyet épp e szolidaritás tesz emberivé. S melynek hitelt a «hatalom akarása» helyett a szabadság akarása ad mindenekelőtt.”

E programnyilatkozatnak is tekinthető írás az említett – ugyancsak Ara-Kovács által írt – önjellemezéssel ellentétben, nem utal a romániai magyar kisebbség helyzetére és sajátos problémáira, a folyóirat súlypontja azonban hangsúlyozottan ebbe az irányba tolódott el. Ami természetes, mert a

szervek többségének leginkább ezek a kérdések „égették a bőrét”, hiszen minden diktatúra a kisebbségeket sújtja a legjobban.

Az Ellenpontok létrehozásánál Ara-Kovács Attilát nyilvánvalóan a magyarországi szamizdat-irodalom fellendülése és szelleme inspirálta. Igen élénk kapcsolatot tartott fenn ottani ellenzékiekkel, és erdélyi illegális kiadványunkat az általános „kelet-közép-európai” ellenállás részének tekintette. Ez az elvi közösség-tételezés a tartalomban is jelentkezett: az Ellenpontok majdnem minden száma közölt magyarországi szerzők írásaiból ottani vagy más kelet-európai témákról.

Nézeteit lényegében én is osztottam, hiszen bármi, ami a térségben történt, valamilyen módon mindnyájunkat érintett. Engem azonban az erdélyi-romániai viszonyok sajátossága, a magyar kisebbség helyzete fokozottabb mértékben foglalkoztatott.

Majd minden Ellenpontok számban volt egy *Dokumentumok* című rovat. Az elsőben Király Károlynak az üldöztetéséről szóló nyílt leveleit találjuk. Ő természetesen névvel szerepel, akárcsak a külföldi szerzők, de a folyóirat erdélyi írói soha nem tüntették fel a nevüket, nehogy így nyomunkra vezessék az állambiztonsági szerveket. Ez a szám például Ara-Kovács Attila egy cikkét (mindegyikbe írt legalább egyet), Molnár János egyik versét és az én említett írásomat közölte név nélkül.

A kettes szám április folyamán jelent meg, márciusra antedatálva. (A továbbiakban a keltezés megfelelt a valóságnak.) A Dokumentumok rovatban itt „hatvankét erdélyi értelmiségi” *Malomkövek között* című levele található. Mellette egy beszélgetés van, melyben Ara-Kovács, Tóth Ilona és jómagam értékeljük ezt a levelet. A közölt anyagok között volt Paul Goma egy levele és naplórészlete, valamint Haraszi Miklós egyik írása is.

Szamizdatunk harmadik száma Ion Lăncrănjă *Vallomás Erdélyről (Cuvînt despre Transilvania)* című könyvéről szólt, amely márciusban jelent meg, és amit a román sajtó hozsannázással fogadott.

Hasonló írásokat már korábban is olvashattunk Romániában. A sovinizmus, a gyűlölet ilyen fokú, nyilvánvalóan hivatalosan engedélyezett vagy éppen biztatott jelentkezése azonban egybeesett a kisebbségi helyzet és a bennünket körülvevő légkör rohamos rosszabbodásával. Ez számomra azt sugallta, hogy a hatalom a magyarokkal való végső leszámolásra készül. Ebben a pillanatban az Ellenpontokban való részvételemmel kapcsolatos fenntartásaim eltűntek. Úgy éreztem, mindent meg kell tenni pusztulásunk feltartóztatására.

Elég szomorú, és talán nevetséges is, hogy számunkra ezt a „mindent” csak egy szamizdat adta lehetőség jelentette.

Ebbe a számba (májusban jelent meg) hosszú részleteket fordítottam a könyvből, és több írás is elemzi a „művet”. Az egyiket (*Démonidézés*) id. Takács Ferenc László írta biztatásomra, aki akkor Jákóhodoson volt tanár. A Szócs Gézával és Ara-Kovács Attilával történt előzetes megegyezésünk alapján, mely szerint – ha a szükség úgy hozza – hárman vállalunk mindent, ’82 novemberében erről az írásról a szekun azt mondtam, hogy én vagyok a szerzője.

Egy másik cikket (*A hagyományos és a hagyományait kereső román nacionalizmus*) Keszthelyi András írt, aki akkor egyetemista volt Kolozsvárt.

A könyv miatt Kolozsváron és Marosvásárhelyen tiltakozó beadványokat fogalmaztak; erről is szólt egy rövid értesítés, amelyet Szócs Géza írt.

Ugyancsak ebben a számban jelent meg az akkor már Magyarországon élő Tamás Gáspár Miklós *A csöndes Európa* című írásának első része (az utolsó az ötödikben), és ebben indítja Ara-Kovács a Keszthelyi András által is szerkesztett *Állítólag* rovatot, amely hivatalosan nem publikálható híreket közölt.

Az Ellenpontok következő száma, a négyes, júniusban keletkezett, s a vallás és az egyházak kérdéseit taglalta. A tartalomból: Tökés László (ő akkor még Désen volt lelkész; írását Szócs Géza hozta Nagyváradra) *A református egyház helyzete* című tanulmánya, részletek Szilágyi Sándor református pap visszaemlékezéseiből, Ara-Kovács Attila interjúja egy katolikus pappal, Molnár János kritikája a Kolozsvárott megjelenő Református Szemléről, dokumentumként pedig Lévai Jenő 1948-ban megjelent könyvének (*Zsidósors Magyarországon*) a romániai zsidóság második világháború elején történt megsemmisítéséről szóló része. Nekem is volt benne egy írásom: *Az ateizmus ideológiai szerepe a mai Romániában*.

Július végére Ara-Kovács összehozta az ötödik számot, amelynek dokumentumanyagát a Kommunisták Romániai Pártja V. kongresszusa (Moszkva, 1931.) jegyzőkönyvének a nemzeti kérdésre vonatkozó fejezete képezi, amit a román párttörténet igyekezett agyonhallgatni. A szöveg bolsevista felfogásban és szovjet érdekek szem előtt tartásával készült, de a romániai nemzetiségek

elnyomásának, az elrománosításukra törekvésnek, az etnikai összetételt megváltoztatni hivatott telepítéseknek ott sorolt tényei tények maradnak.

A többi írás főleg Ara-Kovács Attila és Keszthelyi András tollából származik; Molnár János is közölt benne egy verset.

Ekkortájt került a kezembe Moldován Gergelynek (Grigoriu Moldovan) *A románság* című könyve (Nagybecskerek, 1895). A szerző moldvai származású román, és a kolozsvári egyetem tanára volt. A két nép viszonyát vizsgálva bírálta a magyar magatartást elfogultságáért és szűklátókörűségéért, ugyanakkor felháborodottan utasította vissza a Bukarestben székelő Kulturális Liga (Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor) a magyarok ellen egyáltalán nem kulturális célkitűzésekkel indított rágalmozó és erkölcsi alapot nélkülöző támadásait. Ez a könyv döbentett rá először, hogy jelenlegi helyzetünknek milyen mélyen a múltba nyúló gyökerei vannak, és elhatároztam, hogy anyagait dokumentumként használva külön Ellenpontok-számot szerkesztsek e témában.

A Moldován Gergely szövegeire épülő hatos szám augusztusban lett készen. Bevezetője *A román állampolitika hagyományaiból* címet viseli.

A hetes anyaga augusztus-szeptember folyamán állt össze. Mindenekelőtt Ara-Kovács Attila írásai töltötték ki, de Keszthelyi Andrásnak is van benne cikke. Én magnóra vettem a Szabad Európa Rádió román adásának egyik műsorát, melyben neves román emigránsok beszélgettek az akkori Romániáról. Lefordítottam; *Párizsi beszélgetés* címen jelent meg. Itt – ezúttal másodszor – Szöcs Géza is megszólalt a lapban: ő írta a szám vezércikkét (*Erdélyt vissza, mindent vissza?*), amelyben kifejti: súlyosabb „vétségekért” Románia „nem engedhet meg magának *politikai pereket*”. Ezért Szöcs részünkre a „véletlen balesetek” lehetőségét tartotta valószínűnek, amire hazai példákkal szolgált. Véggkövetkeztetése: „Erdélyt vissza, mindent vissza? Ugyan, ki beszél itt erről! De azért – minék szépjúsuk – a fejünkkel játszunk.”

A Programjavaslat és a Memorandum

Közeledett az ősz, és összeülni készült a helsinki értekezlet madridi utókonferenciája. A Szöcs Gézával való egyik váradi találkozáson azt indítványoztam, küldjünk egy memorandumot ennek az értekezletnek a résztvevőikhez, igyekeztünk felhívni a világ figyelmét a romániai magyarság elviselhetetlen helyzetére. Egy másik írásban pedig összefoglalnám a megoldást célzó alapvető követeléseinket, amik kiterjednének életünk minden területére (a leendő Programjavaslat). A jelenlevők, vagyis Ilona, a feleségem, Géza és Ara-Kovács egyetértettek a javaslataimmal, és én hozzáfogtam azok megvalósításához.

Míg ez a hetes szám készült, én a Programjavaslat (Teljes címe: *Az ELLENPONTOK szerkesztőségének P R O G R A M J A V A S L A T A a romániai magyarság jogfosztott helyzetének megváltoztatása érdekében*) szövegén dolgoztam. A bevezető részben helyzetünk lényeges vonásait igyekeztem felvázolni: „Az erdélyi (és általában a romániai) magyarság eddigi létének talán legsúlyosabb veszélyhelyzetét éli meg napjainkban. A megmaradását biztosító jogai csak a látszat szintjén léteznek, mely a nyilatkozatokban és az ünnepi beszédekben megfogalmazottakkal homlokegyenest ellenkező gyakorlatot és valóságot hivatott takarni”. Ebben a valóságban minden „természetes igény csak egyfajta, többé-kevésbé alázatos kérés formáját öltheti”, és „a legképtelenebb dologként jelenik meg bármiféle jog követelése”. Ezért, mivel „meggyőződésünk, hogy két etnikum csak akkor élhet egymás mellett, sőt együtt, ha egyenértékű partnerekként viszonyulnak egymáshoz, a romániai magyarok számára követeljük a jogaik és lehetőségeik védelmét biztosító elvszerű követelés szabadságát!”

Az alapköveteléseket eredetileg tíz pontban fogalmaztam meg. Ezekből – két pont későbbi összevonása által – a következő kilenc maradt a végleges szövegben:

„I. Követeljük, hogy az egész magyarság *elszakíthatatlan részének tekintessünk, és ezen, valamint román állampolgári minőségünkben minden akadályoztatástól mentesen ápolhassuk kapcsolatainkat a Magyar Népköztársasággal, mind intézményi, mind pedig egyéni szinten!*”

„II. Követeljük a romániai magyarság mint etnikai közösség *intézményes önvédelmének és kulturális autonómiájának biztosítását!*”

„III. Követeljük a *túlnyomóan magyarlakta területek önigazgatását és méltányos részünket az ország vezetésében!*”

„IV. Követeljük a *tág értelemben vett Erdély (azaz: a történelmi Erdély, a Részek és a Bánság) etnikai összetétele mesterséges megváltoztatásának azonnali leállítását!*”

„V. Követeljük a romániai magyarság azonosságtudata kialakításának és fejlesztésének lehetővé tételét!”

„VI. Követeljük, hogy a magyar nyelv a tág értelemben vett Erdély minden magyarok által is lakott vidékén a hivatali és a köznapi szóhasználatban egyenrangú legyen a román nyelvvel!”

„VII. Követeljük, hogy a romániai magyarok a románokéval egyenlő érvényesülési lehetőségekkel bírjanak!”

„VIII. Követeljük, hogy megőriztessék történelmi és kulturális múltunkhoz kapcsolódó környezetünket!”

„IX. Követeljük, hogy a még magyar anyanyelvét beszélő moldvai csángóság – a jelenlegi statisztikai gyakorlattal szemben, mely a csángóság egészét románoknak tekinti – újból magyarnak vallhassa magát, és bekapcsolódhasson a magyar kultúrkörbe!”

Minden követelést alpontra bontottam, arra törekedve, hogy a tartalom valóban átfogja életünk valamennyi területének problémáit.

Valamikor szeptember vége felé adódott alkalom arra, hogy az általam írt szöveget megbeszélhessük. Erre a mi lakásunkban került sor négyünk részvételével.

Szöcs Géza néhány módosítást javasolt. A szükségesnek tartott változtatásokat a feleségem, Ilona végezte el a szövegen, én pedig – ugyancsak Szöcs indítványára – hozzátoldottam egy új tizedik pontot, amely így szól: „X. Követeljük, hogy pártatlan nemzetközi (de magyarokat és románokat is magába foglaló) bizottság vizsgálhassa meg helyzetünket, és dönthessen minden sorsunkat érintő vitás kérdésben!”

A megbeszélésen vitára bocsátott szöveg legnagyobb része változatlan maradt.

Néhány nekifutás után szeptember végére a Memorandum is elkészült. Ez műfajához illően rövid szöveg, mely helyzetünk hasonlóképpen rövid összefoglalása után megkérdőjelezi a kisebbségi kérdés megoldásának nemzetközi gyakorlatát, amely „kizárólag az emberi jogok szempontját veszi figyelembe”, és „megfelel azokról az értékekről, melyeket egy nemzeti kisebbség, tradícióira visszavezethetően, sajátos kultúrájában és kollektív egyéniségében mint közösség hordoz”. Mivel ez az egyoldalú megközelítés – szándékától függetlenül – a kisebbséget gyakorlatilag kiszolgáltatja a többségnek, szükség van a kollektív kisebbségi jogok nemzetközi kodifikálására. Ezek lényegét – a romániai magyarokra vonatkoztatva – a Memorandum négy pontban fogalmazza meg:

„1. Etnikai és kulturális szempontból az összmagyarság elszakíthatatlan részének tekinthessük magunkat, s ezzel egyenértékű jog illessen meg minden nemzeti kisebbséget.

2. Szabadon megőrizhessük sajátosságainkat és kollektív értékeinket.

3. Független érdekvédelmi szervezetet hozhassunk létre.

4. Ezen jogoknak – nézetünk szerint – valós érvényt csupán egy olyan pártatlan nemzetközi bizottság létrehozásával lehetne szerezni, amely megvizsgálná helyzetünket, döntene az egyes vitás kérdésekben, és ellenőrzési hatáskörrel is rendelkezne.”

A Memorandum közös megtárgyalására nem volt alkalom.

A Programjavaslat és a Memorandum a nyolcas számban jelent meg Ara-Kovács Attila rövid előszavával. Szövegüket – fordításban – eljuttattuk az USA, Nagy-Britannia, Finnország, Franciaország, a Német Szövetségi Köztársaság, Ausztria és Spanyolország madridi konferencián részt vevő képviselőihez, továbbá a magyar külügyminisztériumnak.

Sok illúziót sem a megfogalmazott követelések valóra válthatóságával, sem beadványunknak a madridi konferencián való hangsúlyozottabb figyelembevételével kapcsolatban nem tápláltunk. Eleget kellett azonban tennünk a magunk felállította követelménynek, amit a Programjavaslat szövege így fogalmaz: „valahol benn is meg kellene végre bontani a hallgatás falát...”

A szerkesztés és sokszorosítás

Az Ellenpontok szerkesztősegeként az Ara-Kovács Attila szobája szolgált. Ő ekkor már hontalan volt, ezzel egyidőben munkanélküli is, és a szüleivel élt váradszőlősi lakásukban. Legényember lévén, idejével szabadon rendelkezett, enélkül talán nem is sikerült volna havonta kihozni egy-egy számot. A munka zömét ő végezte, és egészen a hetes számig a szerkesztői teendőkön túl a lap „főnyomdáza” is volt. Ez utóbbi azt jelentette, hogy egy Magyarországról kapott írógépen – amit tehát Romániában csak megtalálása esetén lehetett volna azonosítani – öt-öt példány készült minden lapszámból. A másodiktól kezdve a feleségem, Ilona is segített neki ebben a munkában.

A lap készítése során szerkesztőségi összejövetelekre emlékeztető találkozókra – talán az utolsó periódust leszámítva – nem került sor. A szerzők többsége közvetlenül, kisebb része közvetve, de a többitől jobbra függetlenül tartotta a kapcsolatot Ara-Kováccsal.

Közben fejleszteni kívántuk sokszorosítási módszerünket és kapacitásunkat is. Ara-Kovács Attila már régen kapott egy erre a célra szolgáló szitával ellátott keretet, ennek használata azonban egyre húzódtott. Csak valamikor augusztusban került sor a próbanyomtatásra egy ismerősünk lakásán.

A kísérlet nem sikerült. Attila valószínűleg túl sűrűre vagy túl hígra keverte a festéket, mert a betűk teljesen elmosódtak, és a szöveg olvashatatlanná vált. Jó ideig próbálkoztunk, eredménytelenül.

Az eset tanulságait levonva, arra a következtetésre jutottam, hogy mégiscsak magamnak és a feleségemnek kell vállalnunk a sokszorosítást. Attilának azt mondtam, apródonként hozza el hozzánk az ehhez szükséges dolgokat.

Mi egy szuterénlakásban élünk, melynek két szobája közül a nagyobbik, vizes falai miatt, lényegében lakhatatlan volt. A lengyel ráma módszerrel itt sokszorosítottuk az Ellenpontok hetes és nyolcas számait. Rövid próbálkozás után már egészen jól ment a dolog.

Mikor az egészszel megvoltunk – eltartott vagy egy hétig –, az anyagot elvittük Ara-Kovácsához.

Az élet ritka örömteli pillanatainak egyikét éltük meg. Ott volt előttünk munkánk minden bizonnyal nem haszontalan eredménye. Ötven-ötven példány mindkét számból.

Ha a nyolc hónap munkájának eredményét statisztikai szempontból megvizsgáljuk: a megjelent nyolc szám 65 írást tartalmaz 266 gépelt oldalon. Az írások egyharmadát dokumentumanyag, valamint külföldön megjelent kiadványokból átvett anyagok képezik. Kétharmaduk erdélyi szerzők tollából származó első közlés; ez az egész terjedelemnek több mint a felét teszi ki. A legtermékenyebb szerző Ara-Kovács Attila volt (az eredeti cikkek számának mintegy fele, terjedelmük több mint egyharmada az ő tollából származik). Nekem hat önálló írásom volt (a Programjavaslattal együtt), ezek azonban az átlagnál hosszabbak, így az első közlések terjedelmének közel negyedét alkotják. Az eredeti cikkek mintegy 80%-a – mind számuk, mind terjedelmük tekintetében – Ara-Kovácsától, Keszthelyi Andrásztól és tölem származik. Ugyanez az arány, ha a Nagyváradról és annak környékéről származó írásokat egybevetjük a kolozsvári eredetűekkel. Következésképpen az Ellenpontok nem csupán keletkezését, de tartalmát tekintve is alapvetően nagyváradi-partiumi szellemi termék.

A végjáték

Már kezdettől úgy oszlottak meg a szerepek, hogy míg mi, váradiak, „csináljuk” az Ellenpontokat, Szócs Géza terjeszti azt Erdély különböző részein. Ez azért is volt így ésszerű, mert ő mozgékonyabb volt nálunk, és kapcsolatai is gazdagabbak voltak a miénknél az országrész belső területein.

A terjesztés végeredményben azt jelentette, hogy a folyóiratot kölcsönadtuk, s elolvasása után visszakértük. Ezt – tekintettel az első hat szám öt-öt példányban történt sokszorosítására – másként nem is lehetett volna megoldani. A hetes és a nyolcas ötven-ötven példánya e vonatkozásban új helyzetet teremtett.

Az idő multával tevékenységünk mind kockázatosabbá vált. Miután a Szabad Európa Rádió egyik augusztusi adásában ismertette az Ellenpontok első három számának tartalmát, az állambiztonsági szervek mind jobban fokozódó szorgalommal keresték a szerkesztőket. Talán jobban el kellett volna gondolkodtasson bennünket az a tény, hogy Szócs Gézát már augusztus végén felkereste egy szekus, és a folyóiratról érdeklődött tőle. Mindnyájunk számára nyilvánvaló volt, hogy a továbbiakban még jobban figyelik őt, szoros követésének konkrétumai azonban csak lebukásunk után kerültek a felszínre.

Az Ellenpontok – nem utolsósorban kis példányszáma miatt – nem a mi terjesztésünk által vált valóban ismertté. Fő szerepe ebben a nyugati médiának, mindenekelőtt a Szabad Európa Rádióknak volt, mely november-december folyamán többször is beolvasta a Memorandum és a Programjavaslat szövegét. Valószínűleg még nagyobb hírre tett volna szert, ha bennünket börtönbe zárnak. Ezzel feltehetően a román hatalom is számolt.

Az őszi folyamán szaporodtak a hozzánk befutó hírek arról, hogy a legkülönbözőbb embereket rendelik be kihallgatásra a szekuhoz Ellenpontok-ügyben, elsősorban Kolozsvárról.

Október végén Szócs Géza Nagyváradra érkezett. Huszonkilencedike, szombat volt. Az utcán beszélgettünk a már hagyományos felállásban: a feleségem, Szócs Géza, Ara-Kovács és én. A ködös őszi időben a város mellékutcait járva a „hogyan tovább”-ról tárgyaltunk.

Azt mondtam, itt az ideje, hogy mindent eltüntessünk. Úgy érzem, rövid idő kérdése csupán, hogy lecsapjanak ránk (mint kiderült, még egy hetünk volt), és nincs valódi értelme további

működésünknek. A laphoz nélkülözhetetlen információk beszerzése is mind nehezebb. Szüntessük be tehát a tevékenységünket.

Szőcs Géza lényegében azonos véleményen volt velem, feleségem ugyancsak egyetértett, Ara-Kovács Attila azonban csak lassan adta be a derekát.

Az elkövetkező két napban mindent eltüntettünk. Ara-Kovács a lap példányait elrejtette valakinél. Tény, hogy a szervek Nagyváradon semmiféle terhelő bizonyítékot nem találtak.

A szekuhoz az Ellenpontokra vonatkozó információk minden bizonnyal igen sok szálon futottak be. Lebukásunk közvetlen kiváltója azonban az volt, hogy Szőcs Géza november elején valamelyik számot kölcsönadta egyik kolozsvári ismerősének. Az továbbadta valakinek, aki azonnal bevitte az állambiztonsági szervekhez. Ezért Gézát hatodikán (egy szombati napon) kihallgatták.

Nagyváradon másnap, november 7-én reggel kezdődött a szeku akciója. Ara-Kovácsnál, Kertészéknél és nálunk tartottak házkutatást egyidejűleg, majd mindnyájunkat bekísértek.

Itt azonban már egy másik történet kezdődik.

Göteborg, 2012. szeptember.27.

(Elhangzott 2012. szeptember 29-én „**A demokratikus ellenzék Lengyelországban és a Kárpát-medence magyarok lakta részein az 1980-as években**” című, az „Ellenpontok” létrejöttének 30. évfordulója tiszteletére rendezett konferencián. Szervezői: az Erdélyi Szövetség és a Magyarországi Lengyelség Múzeuma és Levéltára. A feleségemmel nem volt módunkban Magyarországra utazni, ezért ezt a szöveget egy Budapest mellett lakó barátunk, Spaller Árpád olvasta fel az összejövetelem.)